

Inventarisatie Zegge-korfslak

LIFE Green Valleys

Onderzoeksjaar 2023

Natuurpunt Studie
contact: studie@natuurpunt.be
Coxiestraat 11 • 2800 Mechelen • Belgium
studie@natuurpunt.be • www.natuurpunt.be

Co-funded by the European Union

This report is a partial fulfilment of the deliverables of the LIFE-project Green Valleys (LIFE17 NAT/BE/000445), co-funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or CINEA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

TERREINWERK
TEKST
EINDREDACTIE

Ilf Jacobs en Kurt Boux
Ilf Jacobs
Jorg Lambrechts

Wijze van citeren:

Jacobs I. & Boux K. 2024. Inventarisatie Zeggekorfslak (*Vertigo moulinsiana*) binnen projectgebied LIFE Green Valleys. Onderzoekjaar 2023. Rapport Natuurpunt Studie 2024/3, Mechelen.

Inhoudstabel

1	Inleiding	4
2	Ecologische fiche Zegge-korfslak <i>Vertigo moulinsiana</i> (Dupuy, 1849)	5
2.1	Status	5
2.2	Verspreiding	5
2.3	Beschrijving	7
2.4	Leefwijze	7
2.5	Biotoop	7
3	Methodologie	9
4	Resultaten monitoring jaargang 2023	10
4.1	Gekende verspreiding binnen projectgebied	10
4.2	Resultaten van de monitoring	11
4.2.1	Inleiding	11
4.2.2	Molenbeekvallei	11
4.2.3	Torfbroek	16
5	Beheeradvies	22
6	Samenvatting	23
7	English summary	24
8	Referenties	25

1 Inleiding

Het voorliggende rapport maakt deel uit van het LIFE-project “Green Valleys: connecting habitats' conservation with long term biomass management and multi-stakeholder approach” (LIFE17 NAT/BE/000445). **Dit deelrapport bundelt de resultaten van onderzoeksjaar 2023, onderdeel Zegge-korfslak dat onderdeel uitmaakt van actie D.2.** Onderzoek naar het voorkomen van de Zegge-korfslak en Kamsalamander in het projectgebied in functie van herstelacties. Dit tussentijds rapport geeft een update van resultaten van de gerichte monitoring naar Zegge-korfslak binnen deelgebied Silsombos.

De natuurgebieden van de ‘Groene vallei’ maken deel uit van het Natura 2000-netwerk en worden in het kader van het hierboven vermelde LIFE-project gecofinancierd door de Europese Unie.

Het LIFE-project Green Valleys is een samenwerking tussen Vlaanderen (Natuurpunt vzw) en Polen. In Vlaanderen is het projectgebied gesitueerd in Vlaams-Brabant, ten noordoosten van Brussel. Volgende gebieden maken deel uit van het projectgebied; Pikhakendonk, Hellebos-Rotbos, Floordambos, Kastanjebos, Torfbroek, Silsombos, Molenbeekvallei, Rotte Gaten en Eikelenhof. In Polen worden de acties voorzien in het uiterste westen van het land tegen de Duitse grens.

Figuur 1: Projectgebieden in België/Vlaanderen en Polen

2 Ecologische fiche Zegge-korfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849)

2.1 Status

Zegge-korfslak is wettelijk beschermd doordat ze wordt vermeld op de Europese Habitatrichtlijn Bijlage II. De soort werd opgenomen in de categorie 'met uitsterven bedreigd' op de Rode Lijst van Vlaanderen en is een Provinciaal Prioritaire Soort (PPS) van provincie Vlaams-Brabant.

2.2 Verspreiding

Mondiale verspreiding

De Zegge-korfslak wordt beschouwd als een Atlantisch-Mediterrane soort. Het verspreidingsgebied strekt zich uit van Ierland tot de Kaukasus in Rusland, tot in het Noord-Afrikaanse kustgebied in het zuiden. De belangrijkste populaties bevinden zich in west- en centraal Europa. In totaal is de soort in 29 landen vastgesteld, te weten: Algerije, Azerbeidzjan, België, Denemarken, Duitsland, Engeland, Estland, Finland, Frankrijk, Georgië, Griekenland, Hongarije, Ierland, Italië, Litouwen, Marokko, Nederland, Noorwegen, Oekraïne, Oostenrijk, Polen, Roemenië, Rusland, Slowakije, Spanje, Tsjechië Wit-Rusland, Zweden en Zwitserland. In een aantal Europese landen hebben de afgelopen jaren gerichte inventarisaties en karteringsprojecten plaatsgevonden, waarmee een enorme toename in kennis in de verspreiding en de ecologie is verkregen. De Zegge-korfslak komt in vrijwel alle EU-landen voor, maar in de meeste landen betreft het weinig tot zeer weinig leefgebieden en daarbij gaat het dan ook vrijwel steeds om kleine tot zeer kleine populaties.

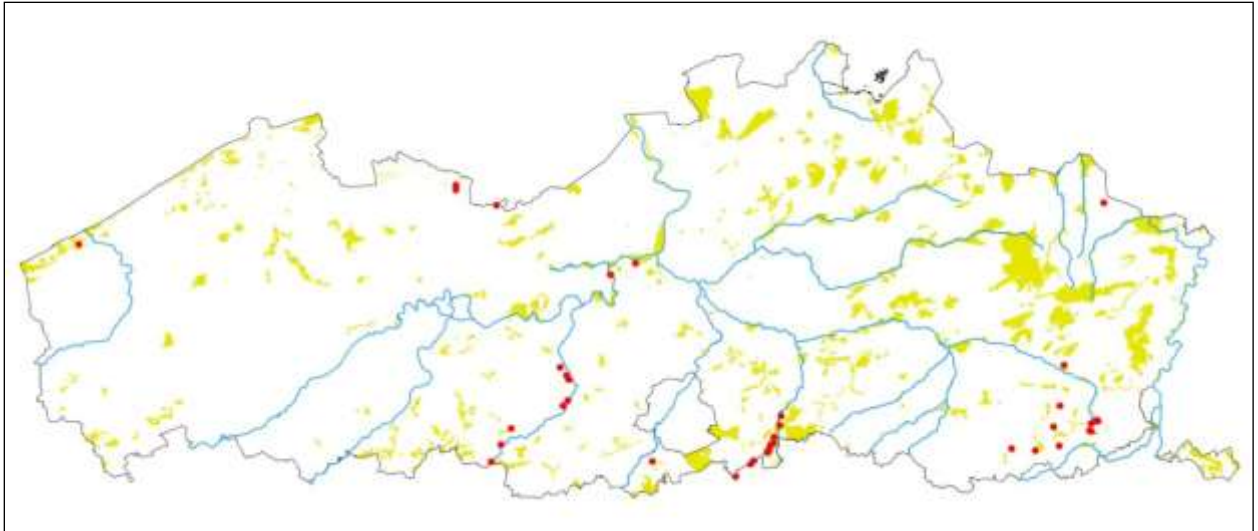
Voorkomen in Vlaanderen

De Zegge-korfslak wordt actueel verspreid doorheen Vlaanderen waargenomen. Tot en met 2008 werd de soort op een 35-tal plaatsen aangetroffen. Vooral in de ecoregio's zuidwestelijke en zuidoostelijke heuvelzone en de Krijt-leemregio is de soort aan te treffen.

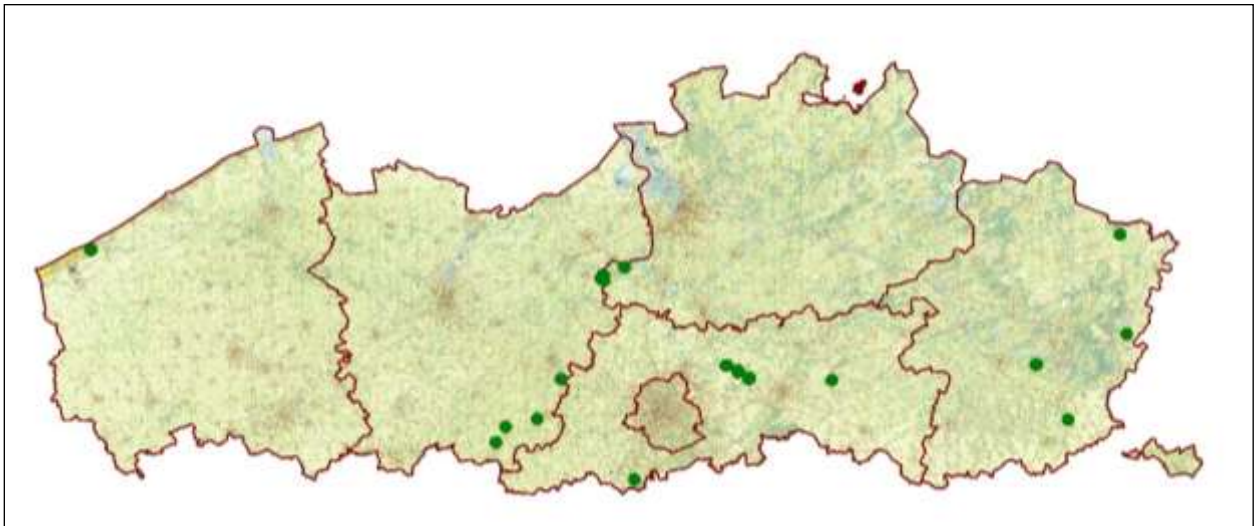
Bij aan gebrek aan waarnemingen werd de soort een tijdlang in België als uitgestorven beschouwd (Wells & Chatfield 1992). Recent werden echter tijdens gerichte inventarisaties vele nieuwe populaties aangetroffen. Verschillende historische waarnemingslocaties zijn evenwel verdwenen. Het actueel grote aantal vindplaatsen is te wijten aan intensieve en gerichte prospectie van geschikte habitats in Limburg (Lemmens 2004), het Denderbekken (niet gepubliceerde data van de Werkgroep Invertebraten Denderstreek) en het Dijlebekken (Vercoetere 2005). Naast de eerder vermelde ecoregio's waar de soort actueel nog voorkomt, werden nog vier geïsoleerde populaties aangetroffen in het Hannecartbos (Koksijde), de Rode geul (Assenede), Sint-Elooiskreek (Wachtebeke) en de Lozerheide (Bochelt). Later werden bijkomende populaties ontdekt rond de Oude Scheldearm te Bornem (mond. med. Reyniers 2008). In het kader van een bijzonder natuurbeschermingsproject (Nijs et al. 2011) werden nieuwe populaties ontdekt in een aantal natuurgebieden in de provincie Vlaams-Brabant: Molenbeekvallei en Silsombos (Herent-Kortenbergh), De Spicht (Lubbeek) en Hallerbos (Halle).

Deze verspreiding sluit goed aan bij vindplaatsen in de ons aangrenzende regio's: Zuid-Limburg in Nederland (Keulen 1998), Noord-Rijn-Westfalen in Duitsland (Ministerium für Umwelt und Naturschutz 2004) en Lys in Noord-Frankrijk (Cucherat & Demuyne 2005). In Nederland worden ten opzichte van de kernpopulatie in het zuiden van het land ook enkele afgezonderde populaties in de polders aangetroffen, tot in Groningen (Buro Bakker 2005).

Hoewel dus minder zeldzaam dan voorheen gedacht, blijft het een gevoelige en schaarse soort die meestal in kleine dichtheden op een klein oppervlak leeft (enkele tientallen tot enige honderden vierkante meters). Het gevolg is dat de Zegge-korfslak gemakkelijk uit een gebied kan verdwijnen (Boesveld et al., 2009)

Figuur 2 Vindplaatsen van de Zegge-korfslak in Vlaanderen sinds 1999 tem 2008 (Bron: Adriaens, D. et al. ,2008).

Figuur 3 Waarnemingen van de Zegge-korfslak in Vlaanderen t.e.m. 20/09/2011 (Bron: www.waarnemingen.be).

Figuur 4 Waarnemingen van de Zegge-korfslak in Vlaanderen t.e.m. 26/01/2023 (Bron: www.waarnemingen.be).

2.3 Beschrijving

De Zegge-korfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849) is een landslakje met een klein, matig dof tot lichtglanzend bruin, tonvormig huisje met maximale afmetingen van 3,0 x 1,6 mm. Het huisje is rechtsgewonden. Als men het topje boven houdt, zit de mondopening rechts, dit in tegenstelling tot dat van enkele verwante soorten korfslakken, die een linksgewonden huisje bezitten. Er zijn tot vijf, windingen, deze zijn glad, hoogstens met groeilijnen. In de mondopening van het huisje zitten 4-5 plooiën, ook wel tanden genoemd. De mondrand is een beetje teruggeslagen. Het aantal tanden en de plaatsing ervan in de mondopening van het huisje zijn doorslaggevende kenmerken voor de determinatie. Hoewel klein, is de Zegge-korfslak onder de korfslakken de grootste soort van ons land. Aangezien echter ook vaak kleinere volwassen exemplaren worden aangetroffen, vormt de grootte alleen geen doorslaggevend determinatiekenmerk. Zonder vergelijkingsmateriaal is de Zegge-korfslak te verwarren met de Dikke korfslak *Vertigo antivertigo*, de Dwergkorfslak *Vertigo pygmaea*, de Gestreepte korfslak *Vertigo substriata* en de Tandloze korfslak *Columella edentula* die alle drie ook in moerasgebieden kunnen voorkomen en daar soms vrij algemeen kunnen zijn. Het onderscheiden van vooral jonge exemplaren is lastig en determinaties kunnen het beste door een expert worden gecontroleerd (A. Boesveld et al., 2009).

Goede naslagwerken voor determinatie zijn Adam (1960), Devriese et al. (1997) en Fechter & Falkner (1990). De eerste twee werken tonen de slak in tekening, de laatste veldgids heeft foto's met vergelijking tussen de verschillende soorten korfslakken. De rechtswindende korfslakken (met gladde schelp) in Vlaanderen zijn de Dikke korfslak *Vertigo antivertigo* (ook moerasbewoner) en Dwergkorfslak *Vertigo pygmaea* (eerder drogere biotopen). Alle korfslakken zijn kleiner, waarbij vooral de laatste winding bij de Zegge-korfslak relatief hoger is dan bij de andere korfslakken. De Dikke korfslak heeft een duidelijke donkere kleur en veel tanden in de mondopening. De Dwergkorfslak is duidelijk kleiner dan de andere.

2.4 Leefwijze

De Zegge-korfslak is een hermafrodiete soort, die zichzelf kan bevruchten. De top van de voortplanting ligt in de (na)zomer. De dieren komen zowel als juveniel als volwassen de winter door. De slakken leven op planten en hebben een bijna exclusieve voorkeur voor grote zeggesoorten. Ze verblijven het gehele jaar in de vegetatie op de bladeren of in de scheden van de bladeren alwaar ze zich voeden met schimmels (roesten). Onder gunstige omstandigheden leven de dieren veelal in 'familiegroepjes' (clusters) van meestal minder dan tien exemplaren en van alle leeftijdsklassen. In de winter, tijdens vorstperioden, overlijden veel dieren en verkeren anderen in rusttoestand, waarbij ze zich met behulp van een slijmvliesje aan de waardplanten hechten. Zegge-korfslakken overwinteren dus vooral op de bladen en stengels van de Zeggevegetatie, doorgaans zo'n 15 tot 50 centimeter boven de bodem of het wateroppervlak. Indien de temperatuur aanzienlijk boven het vriespunt komt worden ze actief en zijn dan kruipend in de vegetatie waar te nemen (Boesveld et al., 2009).

2.5 Biotoop

De Zegge-korfslak is een kleine landslak die gebonden is aan zeer natte, eerder kalkrijke, mesotrofe tot eutrofe moerasbiotopen, zoals open Elzenbroekbos met rijke ondergroei, grote zeggevegetaties maar tevens oeverbegroeiing, verlandings- en overgangsvvegetaties naar rietruigten en dotterbloemgraslanden (Tattersfield & McInnes 2003, Vercoutere 2002, Vercoutere 2008, Boesveld et al. 2009, Jacobs l. pers. obs.). In Nederland is de soort lokaal aanwezig in vegetaties louter bestaande uit Galigaan, Grote lisdodde en Liesgras (Boesveld et al., 2009). Vaak wordt de rode draad door de verschillende biotopen gevormd door de aanwezigheid van Moeraszegge, Oeverzegge en Pluimzegge (pers. obs.). Er wordt vaak gesteld dat de soort een voorkeur heeft voor ongestoorde vegetaties (Ausden et al. 2005) maar in begraasde en gemaaide percelen (bv. Silsombos) komt de slak eveneens voor (Vercoutere B. 2008, Jacobs l. pers. obs.).

Cruciaal voor de slak is de vochtvoorziening: de habitats moeten vanaf het najaar (oktober) water boven het maaiveld hebben. Op basis van de vegetatieopbouw en meetgegevens in de habitats blijkt dat het grondwater niet meer dan een halve meter onder het maaiveld mag wegzakken (Vercoutere 2002). De aanvoer van mineralen (kalk) kan zowel gebeuren via kwel als via aanvoer van oppervlaktewater (zie bv. overstromingen in Lozerheide). De soort leeft niet in direct contact met water, maar kruipt in de vegetatie boven het wateroppervlak (Decler

2007). Zoals hogervermelde vegetaties reeds aangeven, is de soort kenmerkend voor eerder voedselrijke, goed zuurgebufferde ecosystemen.

De soort is binnen haar habitat relatief mobiel: vegetatiewijzigingen worden snel opgevolgd door populatiewijzigingen (Vercoutere 2002). Bij vernatting breidt de soort snel uit. Wanneer zeggeruigten echter te nat worden en successie zich doorzet, verdwijnt de slak snel. Het voorkomen is meestal beperkt tot de smalle gradiënt tussen de natste (Rietruigten) en de te droge (glanshaver- of droge dottergraslanden) habitats. Op de meeste vindplaatsen fungeert de soort als belangrijke kwaliteitsindicator voor natte waardevolle natuur (Boesveld *et al.*, 2009).

Figuur 5 Gericht afspeuren van vegetaties van grote zeggen op locaties met hoge grondwaterpeilen vormt de belangrijkste inventarisatiemethode van Zegge-korfslak in Vlaanderen. Op de foto is Kurt Boux, een Vlaamse mollusken-specialist, aan de slag in het Torfbroek. Foto: Ilf Jacobs

3 Methodologie

Tijdens het onderzoek in kader van dit project werden steekproefsgewijze inventarisaties uitgevoerd waarbij steeds gezocht werd op de locaties die het beste leken te voldoen aan de biotoopvereisten van de soort. Om in de deelgebieden na te gaan of de soort voorkomt werd in eerste instantie gezocht in de beste vegetatietypes (Vercoetere 2008, pers. obs.). Dit zijn vooral Grote zeggevegetaties en venige broekbossen, met zegges in grote dichtheden, de zogenaamde Mc, Vn en Vn typen volgens de Biologische Waarderingskaart (De Blust et al. 1985). Binnen deze zones worden de meest optimale zones (i.e. goed ontwikkelde natte vegetaties) bezocht. Zoeken houdt in dat gedurende een aantal minuten een zeggepol of zone met zegges afgezocht wordt op de aanwezigheid van de slak. Vooral rechtstaande zeggebladeren worden daarbij doorzocht op de aanwezigheid van grazende slakken).

Alle zicht- en monsterlocaties werden zo mogelijk met behulp van GPS-apparatuur of via puntwaarnemingen in www.waarnemingen.be vastgelegd.

De soort is het beste 'in situ' waar te nemen, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de Nauwe korfslak, waarbij in de meeste gevallen monsternamen noodzakelijk zijn (Boesveld et al., 2009). De soort is relatief gemakkelijk waarneembaar op stengels van zegges, riet en andere ruigtekruiden (Decler, 2007, Jacobs l. pers. obs.).

In Engelse inventarisatie- en monitoringprotocollen wordt de periode juni-oktober aangehouden. In Nederland is de Zegge-korfslak vrijwel het gehele jaar door te vinden (Boesveld et al., 2009). Doordat Zegge-korfslakken vooral overwinteren op de bladen en stengels van de Zeggevegetatie, kan tevens gezocht worden naar de soort bij lange perioden van vorst. Dit zijn dan uitgelezen kansen om plekken te bezoeken die normaliter niet of nauwelijks te bereiken zijn.

De grootste kans om de soort te vinden situeert zich vanaf de zomer tot de winter; de grootste aantallen volwassen dieren lijken vooral na de zomer aanwezig (Boesveld et al., 2009; Jacobs l. pers. obs.)

Enkel door controle onder binoculaire microscoop kunnen de soorten met zekerheid op naam gebracht worden. Bij twijfel werden mollusken verzameld in alcohol (70%). Op een aantal locaties werden ook bodemstalen genomen. Hierbij werd organisch bodemmateriaal zoals plantenresten, humus, etc. verzameld op locaties die geschikt en representatief leken voor het biotoop. Alle verzamelde monsters werden geëtiketteerd.

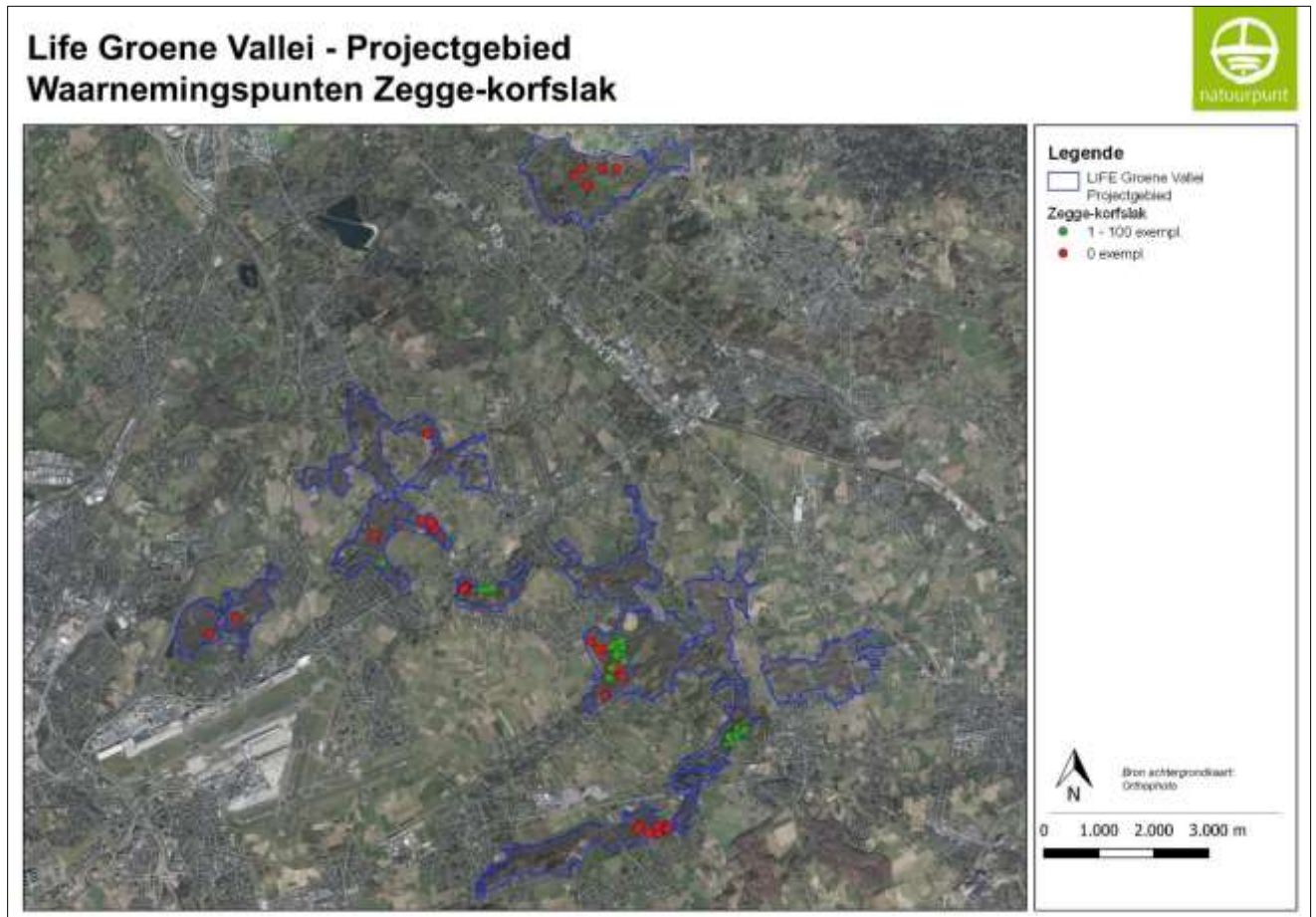
Monitoringstijdstip en –frequentie

De grootte van een populatie kan heel sterk schommelen in functie van de tijd. De populatiedensiteit en –structuur worden bij voorkeur tussen september en november bepaald wanneer de vegetatie volledig ontwikkeld is, de slakken zich hoog in de vegetatie bevinden en de populatie gedomineerd wordt door volwassen exemplaren. Vroeger op het jaar is de populatie vaak nog klein, later op het jaar ontstaat de kans op (nacht)vorst waardoor de slakken afsterven. Monitoring geschiedt bij voorkeur jaarlijks, en wel telkens rond dezelfde periode en onder gelijkaardige voorafgaandelijk weersomstandigheden. Vooral perioden van (nacht)vorst beïnvloedden de populaties negatief.

4 Resultaten monitoring jaargang 2023

4.1 Gekende verspreiding binnen projectgebied

Binnen het projectgebied werd de Zegge-korfslak tot nu toe waargenomen in de deelgebieden Silsombos, Molenbeekvallei en Torfbroek. Voor een actueel overzicht van het projectgebied en de waarnemingslocaties van Zegge-korfslak wordt verwezen naar onderstaande figuur.

Figuur 6 Waarnemingspunten van Zegge-korfslak binnen het projectgebied (groen) en 0-waarnemingen op locaties waar gericht gezocht werd (rood). De waarneming in het Hellebos kon voorlopig nog niet bevestigd worden. Bron: projectwaarnemingen en www.waarnemingen.be

4.2 Resultaten van de monitoring

4.2.1 Inleiding

In de loop van het najaar van 2023 werd gericht gezocht naar de Zegge-korfslak binnen de deelgebieden Molenbeekvallei en Torfbroek. Deze resultaten sluiten aan bij de inventarisatie van Zegge-korfslak in het deelgebied Silsombos, die in het najaar van 2022 gebeurde en waarvan reeds een apart rapport werd opgemaakt. Ook in deelgebied Hellebos werd een controle verricht van een locatie waar een melding binnengekomen was van een mogelijke relictpopulatie van Zegge-korfslak.

Binnen de deelgebieden Molenbeekvallei en Torfbroek werd intensief gezocht naar de soort. Bijzondere aandacht ging naar zones waar de soort in het verleden reeds aangetroffen werd en bijkomende potentievolle zones binnen deze deelgebieden. Hierbij werden grote zeggen-vegetaties opgespoord en gedetailleerd onderzocht op de aanwezigheid van slakken.

In kader van het LIFE project werden enkele inrichtingswerken uitgevoerd. Deze werden bekeken waarbij gericht werd gezocht naar Zegge-korfslakken.

4.2.2 Molenbeekvallei

De Molenbeekvallei werd reeds geïnventariseerd in 2010 en 2011 (zie Nijs *et al.* 2011). Ook in 2016 werd gericht gezocht naar Zegge-korfslak. **In 2023 werd de Molenbeekvallei terug onder de loep genomen wat geresulteerd heeft in de waarneming van 21 exemplaren.**

Zie onderstaande tabel met weergave van het waargenomen aantal individuen op jaarbasis.

Tabel 1 Waargenomen Zegge-korfslakken op jaarbasis (bron: projectwaarnemingen en www.waarnemingen.be)

Naam_lat	Naam_nl	2010	2011	2016	2023	Eindtotaal
Vertigo moulinsiana	Zegge-korfslak	111	15	26	21	173

Voor een overzicht van de waarnemingspunten van Zegge-korfslak doorheen de onderzoeksjaren wordt verwezen naar Figuur 8.

Voor een overzichtstabel en overzichtskaart van de waargenomen mollusken in deelgebied Molenbeekvallei doorheen de jaren wordt verwezen naar Tabel 2 en Figuur 9.

Figuur 7 Zicht op uitgevoerde inventarisaties voor Zegge-korfslak en het aanwezige biotoop waar de soort zich ophoudt in de Molenbeekvallei te Herent (Foto's: Ilf Jacob m.u.v. foto onderaan Griet Nijs). Tabel 2 Weergave van de waargenomen mollusken in Molenbeekvallei doorheen de jaren. Focus op onderzoeksjaar 2023. Bron: projectwaarnemingen en www.waarnemingen.be

Naam_lat	Naam_nl	2010	2011	2016	2023
<i>Alinda biplicata</i>	Grote Clausilia			1	4
<i>Alinda biplicata biplicata</i>	Grote Clausilia				
<i>Anodonta cygnea</i>	Zwanenmossel			2	
<i>Arion rufus</i>	Rode wegslak			2	
<i>Arion rufus/vulgaris</i>	Rode wegslak/Spaanse wegslak				
<i>Carychium minimum</i>	Plompe dwergslak				1
<i>Carychium spec.</i>	Dwergslak-soort			1	
<i>Carychium tridentatum</i>	Slanke dwergslak				2
<i>Cepaea nemoralis</i>	Zwartgerande tuinslak		1	2	4
<i>Cepaea nemoralis forma P00000</i>	Zwartgerande tuinslak forma Roze ongebandeerd				
<i>Cepaea nemoralis forma Y00300</i>	Zwartgerande tuinslak forma Geel middenband				
<i>Cepaea spec.</i>	Tuinslak onbekend				
<i>Clausilia bidentata</i>	Vale clausilia			2	2
<i>Clausiliidae indet.</i>	Clausilia onbekend				1
<i>Cochlicopa lubrica</i>	Glanzende agaathoren			1	43
<i>Columella aspera</i>	Ruwe korfslak			1	
<i>Columella edentula</i>	Tandloze korfslak	2			
<i>Deroceas laeve</i>	Kleine akkerslak			2	9
<i>Discus rotundatus</i>	Boerenknoopje		1	1	20
<i>Euconulus alderi</i>	Moeras-tolslak			2	7
<i>Euconulus fulvus</i>	Gladder tolslak	1			
<i>Galba truncatula</i>	Leverbotslak			1	15
<i>Helix pomatia</i>	Gewone wijngaardslak				
<i>Hygromia cinctella</i>	Gekielde loofslak				49
<i>Limax maximus</i>	Tijgerslak				
<i>Limax spec.</i>	Kielnaaktslak onbekend				
<i>Macrogastra rolpheii</i>	Gekielde clausilia				2
<i>Monacha cantiana</i>	Grote karthuiserslak				
<i>Monacha cartusiana</i>	Kleine karthuiserslak				
<i>Nesovitrea hammonis</i>	Ammonshorentje			1	
<i>Oxychilus draparnaudi</i>	Grote glansslak			1	
<i>Oxyloma spec.</i>	Slanke barnsteenslak / Tweeling-barnsteenslak				
<i>Planorbarius corneus</i>	Posthoornslak			2	
<i>Punctum pygmaeum</i>	Dwergpuntje			1	5
<i>Succinea putris</i>	Gewone barnsteenslak		1	2	84
<i>Succineidae indet.</i>	Barnsteenslak onbekend		1		
<i>Trochulus hispidus</i>	Haarslak			1	
<i>Vertigo antivertigo</i>	Dikke korfslak	6		4	6
<i>Vertigo moulinsiana</i>	Zegge-korfslak	111	15	26	21
<i>Vertigo pygmaea</i>	Dwerg-korfslak	6			16
<i>Vitrea crystallina</i>	Gewone kristalslak			1	1
<i>Zonitoides nitidus</i>	Donkere glimslak				1
Eindtotaal		126	19	57	293

Life Groene Vallei - MOLENBEEKVALLEI

Zeggekorfslak - update 2023

Legende

- LIFE Groene Vallei projectgebied
- Zegge-korfslak_tem2023**
- 2010 - 2018
- 2022 - 2023

Bron achtergrondkaart:
Orthofoto

0 60 120 180 m

Figuur 8 Weergave van de verrichte waarnemingen van Zegge-korfslak in deelgebied Molenbeekvallei doorheen de jaren. De historische waarnemingspunten ter hoogte van het vijvercomplex zijn het resultaat van onnauwkeurige coördinaten. (bron: projectwaarnemingen en www.waarnemingen.be)

Life Groene Vallei - Molenbeekvallei

Diversiteit mollusken t.e.m. 2023

Figuur 9 Weergave van de vindplaatsen van de verschillende soorten mollusken in deelgebied Molenbeekvallei doorheen de jaren (bron: projectwaarnemingen en www.waarnemingen.be)

4.2.3 Torfbroek

Het Torfbroek is een restant van een uniek moeras, gevoed door zeer kalkrijk grondwater. Het is één van de best ontwikkelde alkalische blauwgraslanden van Vlaanderen. Veel soorten zijn in de rest van Vlaanderen uitgestorven, maar vinden hier hun laatste toevluchtsoord.

In het verleden werd reeds naar slakken gezocht in het gebied, hierbij werd in één van de monsterstalen een **Nauwe korfslak** gevonden. Natuurpunt Studie onderzocht Het Torfbroek reeds in de loop van 2010 en 2011 specifiek op Zegge-korfslak. Hierbij werd een populatie **Zegge-korfslakken** ontdekt die bij het eerdere onderzoek niet werden ontdekt. Voor een gebied waar zoveel onderzoek gebeurd, is deze ontdekking spectaculair te noemen! De Zegge-korfslakken bleken in 2010 en 2011 enkel aanwezig in zeggevegetaties in de onverstoorde broekbossen en tevens in zeggevegetaties aan de noordelijke oever van de rietvijver.

In 2023 werd het Torfbroek terug onder de loep genomen. Er werden niet minder dan **18 exemplaren aangetroffen**. Opvallend dat de soort enkel en alleen in de directe omgeving van de vindplaatsen in 2010-2011 werd teruggevonden. Dit ondanks gerichte inventarisatie in ogenschijnlijk geschikte zones binnen het gebied. Hierbij werd tevens het deelgebied 'Ter Bronnen' ten oosten van de Neerstraat in detail bekeken. De uitgevoerde werken ter hoogte van het 'werfpad' lijken geen significant effect te hebben op de aanwezige relictpopulatie.

Voor een overzicht van de waarnemingspunten van Zegge-korfslak doorheen de onderzoeksjaren wordt verwezen naar Figuur 10.

Voor een overzichtstabel en overzichtskaart van de waargenomen mollusken in deelgebied Molenbeekvallei doorheen de jaren wordt verwezen naar Tabel 4Tabel 2 en Figuur 13.

Tabel 3 Waargenomen Zegge-korfslakken op jaarbasis binnen Torfbroek (bron: projectwaarnemingen en www.waarnemingen.be)

Naam_lat	Naam_nl	2010	2011	2023	Eindtotaal
Vertigo moulinsiana	Zegge-korfslak	1	13	18	32

Figuur 10 Zicht op een gemaaid rietmoeras in het Torfbroek. Een groot deel van het Torfbroek bestaat uit vrij intensief beheerde/gemaaide beheereenheden. In de gemaaide zones werden geen Zegge-korfslakken waargenomen. Foto: Ilf Jacobs

Figuur 11 Zicht op de locaties waar Zegge-korfslak aangetroffen werd in het Torfbroek. Een deel van de populatie is aanwezig in een halfopen broekbos in de directe omgeving van een gracht. Ook in de zeggenvegetatie die grens aan de grote vijver werd de soort aangetroffen. Foto's: Ilf Jacobs

Life Groene Vallei - TORFBROEK

Zeggekorfslak - update 2023

Figuur 12 Weergave van de verrichte waarnemingen van Zegge-korfslak in deelgebied Torfbroek doorheen de jaren (bron: projectwaarnemingen en www.waarnemingen.be)

Tabel 4 Weergave van de waargenomen mollusken in Torfbroek doorheen de jaren. Focus op onderzoeksjaar 2023. Bron: projectwaarnemingen en www.waarnemingen.be

Naam_lat	Naam_nl	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Acroloxus lacustris</i>	Ovale kapslak							3							
<i>Alinda biplicata</i>	Grote clausilia				1			1							
<i>Ampullaceana balthica</i>	Ovale poelslak				1			4			1				1
<i>Anisus spirorbis</i>	Spiraal-schijfhoren							1							
<i>Anisus vortex</i>	Draaikolk-schijfhoren			1	1			2					4		1
<i>Anodonta cygnea</i>	Zwanenmossel						4				25				
<i>Arion (Arion) spec.</i>	Wegslak soort						1						1		
<i>Bithynia leachii</i>	Kleine diepslak			1	2			1					5		
<i>Bithynia tentaculata</i>	Grote diepslak			1	2			4				1			
<i>Carychium minimum</i>	Plompe dwergslak														3
<i>Carychium tridentatum</i>	Slanke dwergslak														1
<i>Cepaea nemoralis</i>	Zwartgerande tuinslak			1					2		1		2	1	
<i>Clausilia bidentata</i>	Vale clausilia				1			1							
<i>Columella edentula</i>	Tandloze korfslak							1							
<i>Deroceras laeve</i>	Kleine akkerslak														6
<i>Deroceras reticulatum</i>	Gevlekte akkerslak											1			
<i>Discus rotundatus</i>	Boerenknoopje				2										1
<i>Euglesa casertana</i>	Doffe erwtenmossel														10
<i>Euglesa/Odhneripisidium/Pisidium spec.</i>	Erwtenmossel onbekend									1					1
<i>Galba truncatula</i>	Leverbotslak							1							7
<i>Gastropoda indet.</i>	Slak onbekend				1										1
<i>Gyraulus albus</i>	Witte schijfhoren			1											
<i>Gyraulus crista</i>	Traktorwielkje							1							
<i>Limax maximus</i>	Tijgerslak								1						
<i>Lymnaea stagnalis</i>	Gewone poelslak					1									
<i>Nesovitrea hammonis</i>	Ammonshorentje														2
<i>Oxychilus draparnaudi</i>	Grote glansslak				1										
<i>Oxyloma spec.</i>	Slanke barnsteenslak / Tweeling-barnsteenslak												4	1	
<i>Physa fontinalis</i>	Bron-blaashoren				1			3					101		1
<i>Physella acuta</i>	Puntige blaashoren														2
<i>Planorbarius corneus</i>	Posthoornslak							4	1	3		4		1	2
<i>Planorbis carinatus</i>	Gekielde schijfhoren				1										
<i>Planorbis planorbis</i>	Gewone schijfhoren				1			3							
<i>Potamopyrgus antipodarum</i>	Jenkins' waterhorentje							1							
<i>Sphaerium corneum</i>	Gewone hoornschaal				1			1							
<i>Stagnicola palustris</i>	Moeraspoelslak			1	1										
<i>Stagnicola spec.</i>	Moeraspoelslak s.l.							1							
<i>Succinea putris</i>	Gewone barnsteenslak	1											2	5	4
<i>Trochulus hispidus</i>	Haarslak									10					
<i>Valvata cristata</i>	Platte pluimdrager							3							1
<i>Vertigo antivertigo</i>	Dikke korfslak							1							14

<i>Naam_lat</i>	<i>Naam_nl</i>	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
<i>Vertigo moulinsiana</i>	Zegge-korfslak	1	13												18
<i>Vitrea crystallina</i>	Gewone kristalslak														1
<i>Viviparus contectus</i>	Spitse moerasslak							2							
<i>Zonitoides nitidus</i>	Donkere glimslak														2
Eindtotaal		2	13	6	17	1	5	39	4	14	27	6	119	8	79

Life Groene Vallei - Torfbroek

Diversiteit mollusken t.e.m. 2023

Figuur 13 Weergave van de vindplaatsen van de verschillende soorten mollusken in het Torfbroek doorheen de jaren (bron: projectwaarnemingen en www.waarnemingen.be)

5 Beheeradvies

Door klimaatverstoring en andere menselijke oorzaken zoals versnelde afvoer van water, drainage, verharding, etc vinden o.a. sterke fluctuaties plaats van waterpeilen. Hierbij evolueren historische grondwater-gevoede systemen naar eerder (tijdelijke) oppervlaktewater gestuurde systemen. Overstromingen bij piekdebieten, grote fluctuaties op vlak van grond- en oppervlaktewaterpeilen, slibafzettingen, stikstofdepositie, etc. vormen een ernstig knelpunt voor Zegge-korfslak en de (micro-) habitats waar de soort zich ophoudt. Zegge-korfslakken overwinteren onderaan de voet van de zeggeplanten. Bij (onnatuurlijk) hoge waterpeilen, kunnen ze verdrinken omdat hun substraat (grote zeggen) volledig onder water komt te staan. De kans hierop wordt nog groter wanneer vegetaties (te kort) de winter in gaan.

Veel relatief stabiele vegetaties ondergaan o.w.v. bovenstaande elementen een evolutie naar meer voedselrijke systemen waarbij verruiging en versnelde successie plaatsvindt. Voor beheerders resten vaak niet veel andere handvaten dan het beheer te intensiveren om de verruiging en eutrofiëring tegen te gaan. Intensief maaibeheer met een te nauwe focus op specifieke vegetatietypes kan leiden tot verlies van waardevolle fauna, zoals Zegge-korfslak.

Een goed doordacht hydrologisch herstel waarbij grondwaterfluctuaties afnemen en stabiele kwelzones tot ontwikkeling komen, vormt de grootste prioriteit voor Zegge-korfslak. Verder wordt nogmaals aangeraden om zeker binnen zones waar Zegge-korfslak aangetroffen werd, gefaseerd te maaien. Ruigere perceelsranden met zeggevegetaties kunnen een minder intensief beheer krijgen. Gefaseerd maaien zorgt er bovendien voor dat bij het afvoeren van het maaisel niet teveel van de populatie slakken wordt weggehaald.

Uit onderzoek blijkt dat Zegge-korfslakken graag in open tot halfopen zones vertoeven. Meer in het bos vinden we vaker de Dikke korfslak *Vertigo antivertigo* en de Tandloze korfslak *Columella edentula*. Het open houden van graslanden/zeggevegetaties is dan ook belangrijk. Populierenaanplanten waaronder geschikte vegetaties en kwelindicatoren aanwezig zijn, vormen geschikte zones voor habitatherstel voor Zegge-korfslak. Belangrijk is, dat bij de inrichting van percelen met potenties voor Zegge-korfslak, zones met reeds geschikte vegetaties maximaal gespaard worden.

Indien zones waar Zegge-korfslak aanwezig is, gemaaid dienen te worden, kan best gemaaid worden in het najaar. Dan zijn er immers veel jonge slakken aanwezig. Indien er geen specifieke flora-eisen zijn, kan het maaibeheer uitgesteld worden tot verruiging optreedt waarbij dan gefaseerd maaibeheer opgestart kan worden. Op voorhand wordt best per perceel bekeken waar er zich veel slakken bevinden. Als men dan deze zones kan sparen, kan de populatie zich van daaruit verder uitbreiden.

Het gefaseerd maaibeheer dient prioritair opgestart te worden langs de perceelsranden. Op deze manier blijft steeds het grootste deel van de grote zegge-vegetaties in de rand ongemaaid, maar wordt door het meerjaarlijks maaibeheer verregaande verruiging en verbossing tegengegaan. Intensieve begrazing wordt sterk afgeraden. Extensieve begrazing met behoud en/of ontwikkeling van een goede structuurvariatie kan leiden tot geschikte habitats.

6 Samenvatting

De verspreiding van Zegge-korfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849) werd onderzocht in de Natura 2000-natuurgebieden van de 'Groene vallei', in het kader het LIFE-project "Green Valleys: connecting habitats' conservation with long term biomass management and multi-stakeholder approach" (LIFE17 NAT/BE/000445). Dit rapport vormt het resultaat van onderzoeksjaar 2023 van Actie D.2. Onderzoek naar het voorkomen van de Zegge-korfslak en Kamsalamander in het projectgebied in functie van herstelacties.

Zegge-korfslak is wettelijk beschermd doordat ze wordt vermeld op de Europese Habitatrichtlijn Bijlage II. De soort werd opgenomen in de categorie 'met uitsterven bedreigd' op de Rode Lijst van Vlaanderen en is een Provinciaal Prioritaire Soort (PPS) van provincie Vlaams-Brabant.

De Zegge-korfslak is gevoelig voor sterk wisselende waterstanden. Het grondwater staat idealiter permanent tot aan het maaiveld en zakt best niet te diep weg. Wanneer het echter te nat is, kan de soort verdrinken omdat hun substraat (grote zeggen) volledig onder water komt te staan. Dit kan gebeuren wanneer de vegetatie door maai- of graasbeheer (te) kort de winter in gaat. Hoewel door gerichte zoekinspanningen de soort op verschillende locaties aangetroffen is doorheen Vlaanderen, blijft het een gevoelige en schaarse soort die meestal in kleine dichtheden op een klein oppervlak leeft (enkele tientallen tot enige honderden vierkante meters). Het gevolg is dat de Zegge-korfslak gemakkelijk uit een gebied kan verdwijnen (Boesveld et al., 2009)

Binnen het projectgebied werd de Zegge-korfslak tot nu toe waargenomen binnen de deelgebieden Silsombos, Molenbeekvallei en Torfbroek. Een mogelijke waarneming kwam binnen van het Hellebos. Binnen de andere deelgebieden werd de soort voorlopig niet waargenomen ondanks gerichte zoekinspanningen. Na een inventarisatie van deelgebied Silsombos in 2022, werd in de loop van 2023 een aanvullende monitoring uitgevoerd in de deelgebieden Torfbroek en Molenbeekvallei. De soort werd in beide deelgebieden aangetroffen. In het laatste projectjaar (2024) zal opnieuw een volledige inventarisatie van Zegge-korfslak worden uitgevoerd.

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat men omzichtig dient om te gaan met deze soort. In het Torfbroek werd de soort immers, ondanks intensief zoeken, enkel teruggevonden in een kleine zone. In de Molenbeekvallei is de soort ruimer aanwezig. Intensief maaibeheer en verdroging van het gebied (door opeenvolgende 'extreem' droge zomers) kunnen aangeduid worden als de hoofdreden van de plaatselijke achteruitgang. Waar mogelijk dient men over te gaan tot een weldoordacht hydrologisch herstel en –zeker in de tussenperiode- is gefaseerd maaibeheer binnen zones waar de soort voorkomt een 'must'. Binnen belangrijke bronpopulaties dragen de beheerders een belangrijke verantwoordelijkheid om op een doordachte manier beheerkeuzes te maken waarbij de Zegge-korfslak steeds in het achterhoofd moet gehouden worden.

Wanneer door inrichtingen en regulier beheer de vegetaties en micro-habitats ontwikkelen die geschikt zijn voor Zegge-korfslak, kan overwogen worden om maaisel van de najaars-maaibeurt op te brengen en op deze manier deze zones te 'enten' met Zegge-korfslakken die anders via beheerreststromen verloren zouden gaan.

7 English summary

The distribution of the Desmoulin's whorl snail (*Vertigo moulinsiana* Dupuy, 1849) was investigated in the Natura 2000 nature reserves of the 'Green Valley,' as part of the LIFE project "Green Valleys: connecting habitats' conservation with long-term biomass management and a multi-stakeholder approach" (LIFE17 NAT/BE/000445). This report presents the results of the research year 2023 for Action D.2: Investigation of the occurrence of the Desmoulin's whorl snail and Crested Newt in the project area in relation to restoration actions.

The Desmoulin's whorl snail is legally protected as it is listed in Annex II of the European Habitat Directive. The species is classified as 'endangered' on the Red List of Flanders and is a Provincial Priority Species (PPS) in the province of Vlaams-Brabant.

The Desmoulin's whorl snail is sensitive to fluctuating water levels. Ideally, the groundwater should remain permanently at ground level and not recede too deeply. However, excessive moisture can lead to the species drowning when its substrate (large sedges) is completely submerged. This can happen when vegetation enters the winter too short due to mowing or grazing management. The species is found at various locations throughout Flanders but remains a sensitive and scarce species, typically living in small densities over a limited area (several tens to a few hundred square meters). Consequently, the Desmoulin's whorl snail can easily disappear from an area (Boesveld et al., 2009).

Within the project area, the Desmoulin's whorl snail has been observed thusfar in the sub-areas of Silsombos, Molenbeekvallei, and Torfbroek. A possible observation was reported from Hellebos. In other sub-areas, the species has not been observed yet despite targeted search efforts. After monitoring the occurrence of Desmoulin's whorl snail in Silsombos in 2022, additional monitoring was conducted in the Torfbroek and Molenbeekvallei sub-areas in 2023. The species was found in both sub-areas. The final project year (2024) will see another complete inventory of the Desmoulin's whorl snail.

The results indicate that caution should be exercised in dealing with this species. In the Torfbroek, despite intensive searching, the species was only found in a small area. In the Molenbeek Valley, the species is more widely present. Intensive mowing management and dehydration of the area (due to consecutive 'extremely' dry summers) can be identified as the main reasons for local decline. Where possible, a well thought out hydrological restoration is necessary, and especially in the phased mowing within zones where the species is present is essential.

Managers in key source populations bear a significant responsibility to make management choices, always keeping the Desmoulin's whorl snail in mind. If habitats and micro-habitats suitable for the Desmoulin's whorl snail develop through habitat restoration and regular management, consideration can be given to the practice of applying/inoculating the mowed material, possibly from the autumn mowing, to specific zones to enhance or establish suitable habitats for the Desmoulin's whorl snail and prevent the loss of the snails through waste management processes.

8 Referenties

- Adam W. (1947). Révision des Mollusques de la Belgique. Verhandelingen van het KBIN nr. 106, 297 pp., Brussel
- Adam W. (1960). Mollusques. TOME I. Mollusques terrestres et dulcicoles. Faune de Belgique. KBIN, Brussel, 403 pp.
- Antheunis I. (1957). Biosociologische studie van de Belgische zeeduinen. Verband tussen plantengroei en de molluskenfauna. Verh. Kon. Vl. Acad. Wet. België, 54 p.
- Ausden M. Hall M. Pearson P. Strudwick T. (2005). The effects of cattle grazing on tall-herb fen vegetation and mollusks. *Biological Conservation* 122: 317-326.
- Baugnée Jean-Yves (2005), Un hôte de marque à l'Hof ter Musschen : le gastéropode *Vertigo angustior*, nouveau pour la région de Bruxelles-Capitale. Bulletin 76 - 4e trimestre 2005 Périodique trimestriel Bureau de dépôt BXL III
- Boesveld, A.W. Gmelig Meyling, R.H. de Bruyne, (2009). Inhaalslag Verspreidingsonderzoek. Mollusken van de Europese Habitatrichtlijn. Resultaten van het inventarisatiejaar 2008. Zegge-korfslak *Vertigo moulinsiana*
- Cucherat X. (2005). Etats des connaissances sur les espèces de mollusques continentaux de la directive "Habitats-Fauna-Flore" dans la région Nord-Pas-de-Calais. Documents Malacologiques. Hors série n° 3 : 53-57.
- Cucherat X. en Demuyneck S. (2005). Données préliminaires sur l'écologie et la répartition de *Vertigo moulinsiana* (DUPUY 1849) dans la région Nord-pas-de-Calais. Documents Malacologiques Hors série N°3 : 59-70.
- De Blust G. *et al.* (1985). Biologische waarderingskaart van België : algemene verklarende tekst. Ministerie van Volksgezondheid en Gezin- Instituut voor Hygiëne en Epidemiologie, Brugge.
- de Wilde J.J. Marquet R. Van Goethem J.L. (1986). Voorlopige atlas van de landslakken van België. KBIN, Brussel, 285 pp.
- Declerck, K. (2007). Europees beschermde natuur in Vlaanderen en het Belgische deel van de Noordzee. Habitattypen | Dier- en plantensoorten. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek INBO.M.2007.01, Brussel, 584p.
- Devriese H. (1990). De landmollusken van het Torfbroek te Berg
- Devriese H., Vercoutere B. & van Loen H. (2004). Landslakken. In: Provoost S. & Bont D. [red.] Levende duinen: een overzicht van de biodiversiteit aan de Vlaamse kust. Mededelingen van het Instituut voor Natuurbehoud 22, Brussel: 344-366.
- Devriese R., Warmoes T. en Vercoutere B. (1997). Land- en zoetwatermollusken van de Benelux, met verspreidingskaarten van België. Derde herwerkte druk. JNM, Gent, 192pp.
- Heutz G. & Paelinckx D.(red.). 2005. Natura 2000 habitats: doelen en staat van instandhouding. Versie 1.0 (ontwerp). Onderzoeksverslag, Instituut voor Natuurbehoud en Afdeling Natuur, IN.O.2005.03, Brussel.
- Keulen S.M.A. (1998). De Zegge-korfslak, *Vertigo Moulinsiana* in Nederland. Corresp.-blad. Ned. Malac. Ver. Nr. 300 p. 2-9.
- Killeen I.J. & Moorkens E.A. (2003). Monitoring Desmoulin's Whorl Snail, *Vertigo moulinsiana*. Conserving Natura 2000 Rivers. Monitoring Series No. 6. English Nature, Peterborough.

- Killeen I.J. (2003). Ecology of Desmoulin's Whorl Snail. Conserving Natura 2000 Rivers. Ecology Series No. 6. English Nature, Peterborough.
- Kobialka H. & Colling M. (2006). Kriterien zur Bewertung des Erhaltungszustandes der Populationen der Bauchigen Windelschnecke *Vertigo moulinsiana*. In: Schnitter P., Eichen C., Ellwanger G., Neukirchen M., & Schröder E. 2006. Empfehlungen für die Erfassung und Bewertung von Arten als Basis für das Monitoring nach Artikel 11 und 17 der FFH-Richtlinie in Deutschland. Berichte des Landesamtes für Umweltschutz Sachsen-Anhalt, Halle (Saale).
- Lemmens T. (2004). De Zegge-korfslak *Vertigo moulinsiana* in Limburg. Eindwerk KHK.
- Ministerium für Umwelt und Naturschutz, (2004). Lebensräume und Arten der FFH-Richtlinie in Nordrhein-Westfalen. 170 pp, Düsseldorf.
- Nijs G., Jacobs I. & Veraghtert W. 2011. Het opvullen van kennisknelpunten van PPS door gebieds- en soortgerichte inventarisaties. Rapport Natuurpunt Studie 2011/11, Natuurpunt Studie, Mechelen, België.
- Søgaard, B. Skov, F., Ejrnæs R. Nielsen K.E., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe T., Madsen J., Baatrup-Pedersen A., Søndergaard M. Lauridsen T.L. Møller P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, R.M., Fredshavn, J., Aude, E. & Nygaard B. (2003). Kriterier or gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. 2. udgave. Danmark's Miljøunderøgelser, Rapport nr. 457, Kopenhagen, 462 pp.
- Tattersfield P. and McInnes R.J. (2003). Hydrological requirements of *Vertigo moulinsiana* on three candidate Special Areas of Conservation in England. English Nature Research Reports n° 549. Peterborough 72 pp.
- Van Loen, H., Jordaens, K. & T. Backeljau (2006); Gedocumenteerde Rode lijst en naamlijst van de landslakken van Vlaanderen en Brussel. KBIN en UA. 247 pp.
- Vercoutere B. (2002). De Zegge-korfslak in België en Nederland. De levende natuur 103 (1): 16-21.
- Vercoutere B. (2008). Zegge-korfslak (*Vertigo moulinsiana*). In: Adriaens, D. *et al.* (2008). Ontwikkeling van criteria voor de beoordeling van de lokale staat van instandhouding van de habitatrichtlijnsoorten. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 2008 (35). Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, pp. 123-126.
- Wells, S.M. & Chatfield, J.E. (1992). Threatened non-marine molluscs of Europe. – Nature & Environment 64. Concil of Europe, Strasbourg.